

ΑΙ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΩ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

τὴν ἡμισφαιρικὴν βάσιν εἰς τέσσαρα στηρίγματα, εἰς ἐκάστην δὲ ὄψιν ἔθετον ἓν τῶζον καὶ οὕτω ἀπετελοῦντο τέσσαρες πτέρυγες μετὰ τῶν θόλων, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἐκ τοῦ τύπου τοῦ θόλου τούτου ἐπὶ τῶν ὀρθοστατῶν προήλθε κατὰ μέγα μέρος ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Μεσαίωνος καὶ αὕτῃ ἔτι ἡ νεωτέρα ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐπὶ τῶν νέων αὐτῶν συνδυασμῶν οἱ Βυζαντινοὶ προσέθηκαν νέους τύπους κιονοκράνων, πρὸς ποικιλοτέραν διακόσμησιν. Πρὸς τούτοις ἐδημιούργησαν τὸν Ἑλληνικὸν σταυρὸν εἰς τέσσαρα ἰσόπλευρα μέρη, ὃν παρεδέχθησαν οἱ πλείστοι ἐκκλησίαι, καὶ ἐνεωτέρισαν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Μωσαϊκῶν. Οἱ Ρωμαῖοι τὰ μωσαϊκὰ εἶχον ἐν μεγάλῃ χρήσει, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῶν δαπέδων. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐπεξέτειναν τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἦρχισαν νὰ τοποθετοῦν αὐτὰ καθεύτως, ἐπὶ τῶν τοίχων πρὸς διακόσμησιν, βαθμηδὸν δὲ ἀντεκατέστησαν τὰ ἀνάγλυφα. Οὕτω ἡ Βυζαντιανὴ ἐκκλησία διαφέρει ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν τῆς βασιλικῆς τῶν Λατίνων. Διότι νῦν ὁ θόλος χρησιμεύει ἵνα καλύπτῃ πανταχοῦ τὰ διάφορα μέρη τοῦ μνημείου.

II

Ἡ Βυζαντιανὴ τέχνη διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ἦτοι περιλαμβάνει τὸν Δ' καὶ Ε' αἰῶνα.

Δευτέρα περίοδος, ἡ ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τρίτη ἡ μετὰ τὸν Ἰουστινιανόν. Τὸ ἀπόγειον σημεῖον τῆς δόξης τῆς ἔφθασεν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις χρησιμεύει ὡς ὁ χαρακτηριστικὸς σταθμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Βυζ. τέχνης. Τὸ ἐπιφανέστερον δεῖγμα τῆς περιόδου τῆς Βυζ. τέχνης, ὁ τύπος ὁ τελειότερος ὃν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν, εἶνε ἡ Ἀγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ σήμερον ἀκόμη, ἂν καὶ μετετράπη εἰς τζαμί, δυνάμεθα νὰ τὴν θαυμάσωμεν ὡς τὸ ἄριστον μνημεῖον τῆς Βυζαντιανῆς τέχνης.

(Ἔπεται συνέχεια)



ΠΕΡΙ τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἀπὸ εἰκαστασίας διενεργούμεναι ἔφερον εἰς φῶς τοὺς γνωστοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυροὺς, τοὺς καταστήσαντας τὸ ἐκεῖ περίφημον ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ πρῶτιστον ἀρχαιολογικὸν κέντρον, θέλομεν δι' εἰδικοῦ ἀνταπεκρίτου τηρῇ ἐνημέρους ἐκάστοτε τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, αἱ πρό τινων ἡμερῶν ἐπαναληφθεῖσαι ἀνασκαφαί, πολλὰ ὑπόσχονται νὰ φέρωσι εἰς φῶς. Ἀπὸ δεκαπενθημέρου ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐκεῖ ἐφόρου κ. Ἡλιποῦλου, ἐπιμελῶς καὶ ἐν δραστηριότητι διευθύνοντος ἐνεργοῦνται ἀνασκαφαί εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κυνορτίου, ἐπὶ λόφῳ κοινῶς ὀνομαζομένου Χορανί, ἔνθα ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλεάτου—διότι ὡς γνωστὸν ἐν τῷ Ἱερῷ οὐ μόνον ὁ Ἀσκληπιδὴς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι θεοὶ ἐλατρεύοντο. Ἐκεῖ δοκιμαστικαί τινες ἐργασίαι τῷ 1896 ἀπεκάλυψαν ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, δεξαμενὴν καὶ ἄλλα τινὰ διαμερίσματα. Εὗρέθησαν δ' ἐκτός τινων ἐπιγραφῶν καὶ ἀγάλματα μικρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, Ἀσκληπιοῦ, Ἀρτέμιδος καὶ Ὑγείας.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς σκηνή, ὡς ἐκαλοῦντο ἐκ παλαιότερων ἀναμνήσεων τὰ οἰκοδομήματα τῶν ἱερέων καὶ τῶν λοιπῶν θεοραπόντων, ναοφυλάκων, νακόρων, πυροφόρων κτλ.

Τοῦτο μετὰ τῆς δεξαμενῆς εἶχεν οἰκοδομήσῃ ὁ Ἀντωνῖνος, —περίφημος τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου ἀνὴρ, πολλαχῶς εὐργετήσας τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ δι' οἰκοδομημάτων ἰδίᾳ — καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τὸν ναὸν κτίσματα ὡς ὁ Παισανίας ῥητῶς ἀναφέρει (II. 27) α' Ὁρῇ δὲ ἐστὶν ὑπὲρ τὸ ἄλλος τό τε Τίτιον καὶ ἕτερον ὀνομαζόμενον Κυνορτίον, Μαλεάτου δὲ Ἀπόλλωνος Ἱερὸν ἐν αὐτῷ. Τοῦτο μὲν δὴ τῶν ἀρχαίων. Τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα περὶ τὸ Ἱερὸν τοῦ Μαλεάτου, καὶ ἔλυτρον κρήνης, εἰς ὃ τὸ ὕδωρ συλλέγεται σφίσι τὸ ἐκ Θεοῦ Ἀντωνῖνος καὶ ταῦτα Ἐπιδαυρίοις ἐποίησεν».

Τὸ μέρος τοῦτο, ὑπερκείμενον τῆς πηγῆς τῆς Ἀγ. Ἀννης—τὸ ὄνομα, ἐνεκα τοῦ ἐκεῖ πλησίον ὁμωνύμου ναοῦ, κατεστραμμένου ἤδη, κτισθέντος διὰ τεμαχίων, ληφθέντων ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος—ἦς τὸ ὕδωρ εἶναι διαυγέστατον (ἴδε ἀνάλυσιν Δαμβέργη ἐν «Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρ.» 1892) ἤδη εἶναι λείψανον οἰκοδομήματος ὑδραυλικῆς, σωζόμενον ἐν ἐρείπιοις· ἡ πηγὴ ἣτις διερρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ ἐφόρου πρὸς χρησιμοποίησιν ἀπέχει τοῦ Ἱεροῦ περὶ τὰ 20' τῆς ὥρας, ἐν θέσει περιόπτῳ καὶ λίαν προσφόρῳ διὰ ναόν.

Ἦδη, ἀνεκαλύφθη ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐγένοντο πλείστοι προδοκιμαστικαὶ σκαφαὶ ἐν τῷ περὶ τὸ χῶρον.

Δυστυχῶς ἡ καταστροφή εἶναι φοικωδής· ἐκ τοῦ ναοῦ σώζεται μέγα μέρος τοῦ θαπέδου ἐκ πώρου λίθου, τὸ δὲ λοιπὸν κατεστράφη, καθ' ὅσον κείμενον ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ λόφου παρεσύρθη ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων καὶ τῶν λίθων καὶ χωμάτων, καίτοι πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐδάφους εἶχον κατασκευασθῇ τείχη μετ' ἰσχυρῶν ἀντηρίδων.

Παραλλήλως τοῦ ναοῦ ἀνεκαλύφθη ἡ πλευρὰ ἐτέρου οἰκοδομήματος.

Τὰ εὐρήματα μέχρι τοῦδε περιορίζονται εἰς δύο μικροὺς ἀγαλμάτων κορμούς, καὶ τινὰ τεμάχια τούτων, θραύσματα τινὰ ἐνεπίγραφα καὶ τινες βάσεις ἀναθημάτων. Ἐπὶ στρουγγύλης δὲ μιᾶς τούτων ἵστατο ἀγαλμα πρὸς τὴν «ἀγραφίαν Ἀρτεμιν», ἕτερον πρὸς τὸν «Προστατήριον Ἀπόλλωνα» καὶ ἕτερον εἰς τὸν «Προσιδῶνα» κ.τ.λ.

Αἱ ἀνασκαφαὶ θὰ ἐξακολουθήσωσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1901.

Τὸ ἄρτι κτισθὲν δεῦτερον μουσεῖον μετ' οὐ πολὺ θὰ τακτοποιηθῇ· πρὸς τοῦτο μετεκομίσθη ἐκὲν μέχρι τοῦδε ἑκατοντάς καὶ πλέον ἐπιγραφῶν ἐκ τοῦ χώρου τῶν ἀρχαιοτήτων.



ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΝ ΖΩΗΝ

ΠΑΛΗ

— "Ελα, καλή μου γατίτσα, ἔτῃν ζεστήν μου ἀγκιλιὰ ἥδη ὅτε εἶμαι μόνος, κατὰμνος, στὸ μικρὸ καὶ χαμηλὸ μου ἐρημητήριον. Μετὰ πάλιν ἄχαριν ἐν τῇ τύρβῃ τοῦ κόσμου ἐνθα διηγκώνισα καὶ διηγκωνίσθην δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἥδη ἔρχομαι νὰ ἐμπιστευθῶ τὸν ἑαυτὸν μου εἰς ἐμὲ αὐτόν, νὰ χαλαρώσω τὸν χαλινὸν τῆς θελήσεως ὅστις συνεκράτει τὰ νῦρα μου τεταμένα ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καὶ τῷ καμᾶτῳ. "Ελα, καλή μου γατίτσα, νὰ θωπεύσω τὸ λευκὸν καὶ ἀπικλὸν τρίχωμά σου, ἐδῶ, παρὰ τὸ χαμηλὸν μου παράθυρον, νὰ θερμανθῶμεν ἀπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας δύοντος ἡλίου φθινοπωρινοῦ. Μὲ καθυδύνει τὸ μελίχρυσον φῶς ὅπερ διὰ μέσου τῶν φυλλωμάτων φθάνει μέχρις ἐμοῦ. Ἐπὶ τῶν ὠχρῶν μου παρειῶν ἀνέδυσαν πρὸς στιγμὴν τὰ ρόδινα χρώματα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς νεότητος καὶ ἥδη ἐνῷ εἶμαι ἀνακεκλιμένος παρὰ τὸ μικρὸν μου παράθυρον, ἔλθῃ νὰ ανταλλάξωμεν μακρὰς θωπείας μετὰ τοῦ φιλοπαίγμονος φωτὸς τοῦ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐναλκασσομένου εἰς μουρῆς ἀποχρώσεις ἐπὶ τῆς πυλίδος τοῦ μεγάλου ζωγράφου, νὰ μοι ὁμολογήσῃ διὰ τοῦ λικνιστικοῦ σου ῥόγχου τὴν εὐχαρίστησίν σου, τὰς συμπαθείας σου τὴν μέχρι τέλους πίστιν σου, καὶ νὰ σοῦ ἀπο-

δώσω διὰ παρατεταμένων θωπευμάτων τὴν ἡδονὴν ἣτις μὲ κάμνει νὰ λησμονῶ πρὸς στιγμὴν τὰς πικρίας τοῦ βίου.

"Ὡ αἰωνία κωμωδία τοῦ κόσμου, κωμωδία τῆς ὀπίας οἱ θεαταὶ εἶνε συγχρόνως καὶ ὑποκριταί. (Οὐδέποτε λοιπὸν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀποθέσωμεν τὸ προσωπεῖον; Ψιμυῦθιον αἰδοῦν, ψιμυῦθιον καλοκαγαθίας, ψιμυῦθιον φιλανθρωπίας, ἐνῷ ὅπισθεν τῆς ἀποζεύσεως ἐπιδερμίδος μας βασιλεύει τὸ Ἐγώ! Τὸ Ἐγώ τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή ἐγγίζει τοὺς ἀστέρας μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὡς πομπόλυξ διαρρηγνυόμενον ἀφίνει ὀλίγην σποδὸν μόνον. Σ' ἐνθυμοῦμαι, Σαῖξπηρ, μετὰ σοφάσου λογία. Ἀλήθεια! Νὰ ζῇ κανεὶς ἢ νὰ μὴ ζῇ; Ἐκ τῆς ἀτελευτήτου αὐτῆς πάλης τίς δύναται νὰ ἐξέλθῃ νικητῆς; Τὸ ἄπειρον, ἡ αὐτὴ φθορὰ ἀναμένει. Νέοι κόσμοι διαδέχονται τοὺς γηράσαντας, πλὴν οὐδέποτε πλέον οἱ αὐτοί. Τί ἡ σήμερον, τί ἡ αὔριον; Ὁ ἥλιος τὸ θάλλος του, ὅπερ ὡς ἄσματος υἱὸς σπαταλᾷ, τὸ σφρίγος ὅπερ μοὶ δανείζῃ τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τοῦ θεοῦ του φωτός, ὅταν μετὰ αἰῶνας ἕτεροι ὀφθαλμοὶ δακρύβρεκτοι θὰ τὸν ἐκλιπαρῶσι, θὰ δύναται ν' ἄσωτέυῃ αὐτὸ οὕτω, ἐνῷ αἱ παρειαὶ τοῦ ὠχραὶ καὶ τὸ βλέμμα του ἄτονον ματαίως θ' ἀγωνίζονται ν' ἀναδύσῃσι ἐσχάτην ἀναλαμπήν; Ἐν μόνον φῶς παραμένει ἀναλλοίωτον. Τὸ φῶς ὅπερ ἐπλήρωσε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καταστήσαν αὐτὴν ἀθάνατον, τὸ φῶς ὅπερ ἐξεχύθη ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ἄπλετον. Ναί, αὕτῃ ἡ ἀνευ τέλους φιλοσοφία, ἡ συνοψιζομένη εἰς μίαν μόνην λέξιν: «Ἀγαπάτε». Ἀλλὰ τίς ἔμαθε νὰ συγχωρῇ; Συγχωρεῖ ὁ ἀλαζὼν δορυκτῆτωρ εἰς τὸν παρὰ τοὺς πόδας του πτήσσοντα δορυδῶτον ν' ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα, ὃν ἐμύρωσαν μὲ δάφνας καὶ ρόδα ἀλλυλάζοντα πλήθη; Συγχωρεῖ ὁ κεκορσμένος τῶν πάντων, ὁ ἀπωθὼν τὴν ἑαυτοῦ παρσίδα, ἵνα ἐμβάψῃ ἐν αὐτῇ τὸν ξηρόν του ἄρτον ὃ τὰ πάντα στερούμενος; Ἐπιτρέπει ὁ τοκογλύφος νὰ ἴδῃ εἰς τὰς φλέβας τοῦ δανειστοῦ του κυκλοφοροῦν ὀλίγον αἷμα; Εἶνε ἐπεικὴς ὁ εὐνοηθεὶς μὲ τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος εἰς τὰ ὀλισθήματα τοῦ ἀνοήτου; Ἀλλὰ μήπως συγχωρεῖ αὕτῃ ἡ φύσις; Ὁ ἀμείλικτος οὗτος καὶ ἄκαμπτος δικαστής, ὁ οὐδέποτε ἀθώωνας κατηγορούμενον, ὁ τιμωρὸν συχνὰ μὲ θάνατον τὸν παραβάτην τῶν ἀναλλοιώτων νόμων;

Σὺ τοῦλάχιστον, μικρὰ μου γατίτσα, γνωρίζεις νὰ συγχωρῇς; Εἶσαι τόσοσιν ὑποχρεωτικὴ ἀνυψοῦσα τὰ νῶτα σου πρὸς τὴν χεῖρα μου, ἣτις τὰ θωπεύει· τὸ βλέμμα σου τὸ καμνυμένον καὶ ἡ παρεία σου ἡ ἐπ' ἐμὲ προστριβομένη ἐκφράζουσι τόσην ἀγαθότητα. . . .»

Ἀλλ' αἶφνης, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὑπερμέτρως διεστάλησαν, ὡς δι' ἡλεκτρισμοῦ σύσσωμος ἐκλονίσθη, καὶ τὸ τρίχωμά της ἀπὸ τοῦ μύστακος μέχρι τῆς θασείας οὐρᾶς τῆς ἔλαβε μορφὴν